

Een Provinciesteen in het Twistveld

Nico Spit, november 2015

Onlangs is één van de grensstenen van het Twistveld gevonden. De steen werd als verdwenen beschouwd maar stond gewoon op de plaats waar deze volgens de kaarten moest staan. De steen is door de onderzoekers over het hoofd gezien. Het twistveld tussen Haaksbergen en Rekken is uitvoerig gedocumenteerd. Er is een verbaal van plaatsing, er is een kaart getekend en de markeboeken geven uitleg over de gevolgen van de procedure. De heer Jordaan heeft in een uitgave van VORG (vereniging Overijssels recht en geschiedenis) hierover een artikel geschreven. De grens tussen Overijssel en Gelderland is in 1773 vastgesteld en hierbij is vastgesteld dat de jurisdictiepaal op de plaats staat waar de grenzen van Overijssel, Gelderland en het toenmalige bisdom Münster elkaar raakten. Op de plaats waar onenigheid, gekrakeel over was, werd ook een paal geplaatst ter vervanging van suiseboompje, waarvan gesteld werd dat dit de mogelijke grenspaal was. Het grondgebied werd verder nog afgepaald met een paal die westwaarts staat, de Hellepaal. Het gebied was driehoekig van vorm en werd het Twistveld genoemd. Op de kaart uit 1773 staan nog twee stenen in het twistveld, keurig beschreven en op de kaart aangegeven, de stenen moeten zijn voorzien van de wapens van Gelderland en Overijssel.

Ook op latere grenstekeningen zijn de palen aangegeven. We gingen er vanuit dat de palen waren verdwenen, misschien verplaatst of vergraven. Onze onderzoeker Rene Breukers kwam met foto's waarop duidelijk een markesteen te zien was.

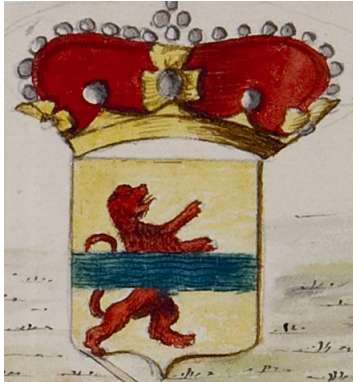
Dit is de kaart met omschrijving:

Uit verder onderzoek blijkt dat de steen op de juiste plaats staat. Er zijn nog resten te zien van de wapens, echter het meeste is eraf gehakt. De Bentheimer stenenstukken waren geschikt om er slijpstenen van te maken, prima voor het gereedschap in het veld, mogelijk is de steen hierdoor stevig behakt. Door aanpassingen aan de begroeiing en de wal waarop de steen staat, kan de steen zichtbaar gemaakt worden vanaf de Panovenweg.

Op de kaart is nog een andere steen getekend, maar op de plaats waar deze heeft gestaan is tot nu toe niets gevonden.

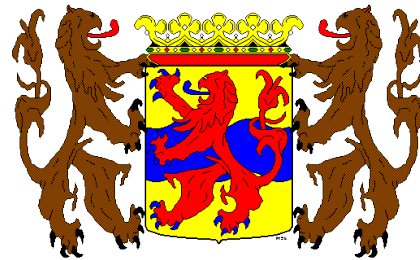
Opmerkelijk op de kaart van het twistveld uit 1773 is het wapen van Overijssel.

Wapen uit 1773

Oudste afbeelding

Huidig wapen van Overijssel

"In goud een golvende dwarsbalk van azuur; over alles heen een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur". Dit is de heraldische omschrijving van het wapen van Overijssel. Vanaf 1532 is het wapen vrijwel onveranderd. Op de kaart staat van 1773 staat de leeuw naar de andere zijde gedraaid en de blauwe band, symbool voor de IJssel, is voor de leeuw getekend. Op de grensstenen met het wapen van Overijssel is dit op de bekendste stenen ook het geval. De drielandsteen en de jurisdictiepaal hebben beide de band, symbool voor de IJssel over of voor de leeuw gebeiteld.

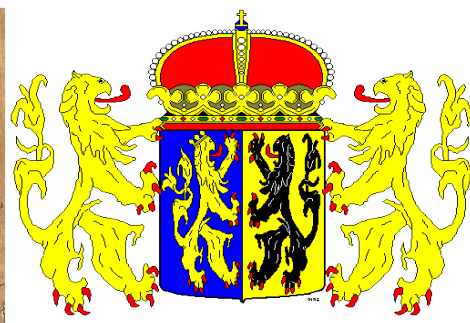
Het wapen van Gelderland.

Wapen uit 1773

Afbeelding 1748

Huidige wapen van Gelderland

"Gedeeld : I in azuur een omgewende, dubbelstaartige leeuw van goud, gekroond van hetzelfde en getongd en genageld van keel; II in goud een leeuw van sabel, getongd en genageld van keel". Hier is het wapen juist getekend, op details zijn er kleine verschillen. De leeuwen hebben een eenvoudige staart, de kleuren zijn in de tijd iets aangepast. Het zijn twee klimmende leeuwen waarbij de linker leeuw gekroond is.

Wapen uit 1773

Het wapen van de bisschop van Münster

Het familiewapen van de toenmalige bisschop

Welk wapen is hier getekend? Het getekende wapen komt grotendeels overeen met het wapen van Bernhard van Galen, de bekendste bisschop van Münster, ook bekend als Bommen-Berend. Het enige wat ontbreekt is zijn eigen familiewapen dat in het centrale vlak had moeten staan. Deze Bernhard van Galen was in 1678 overleden en de toenmalige bisschop heette Maximilian Friedrich von Königsegg-Rothenfels. Het wapen uit 1773 bestond uit meerdere vlakken, buiten het persoonlijke wapen zijn de wapens te herkennen van het Bisdome maar ook het wapen van de heerlijkheid Borculo. Dit laatste was één van de aanleidingen van de invallen van Bernhard van Galen in de Nederlanden. Borculo was een Münsters leen en was naar zijn mening onrechtmatig onder Gelders gezag gekomen. Het wapen is duidelijk een politieke betekenis. De tekenaar heeft dit wapen waarschijnlijk gekozen vanwege de fraaie vormgeving, het heeft geen zin om een honderd jaar oude tegenstelling weer onder de aandacht te brengen. Het familiewapen van de van Galens heeft hij niet getekend maar ook niet vervangen door het wapen van de toenmalige bisschop, die niet eens partij was in het conflict.

Plaats van de provinciesteen.

**Vanaf de noordzijde
Grenssteen wapen Overijssel;
grotendeels verdwenen maar
zo te zien goed uitgevoerd**

**Vanaf de zuidzijde
Grenssteen wapen Gelderland;
de scheiding tussen de twee
leeuwen is te zien**